

รายงานส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การลดความเหลื่อมล้ำการใช้อาคารทุกระดับ
(กรณีศึกษา การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับผู้สูงอายุและพิการ อาคารศูนย์บริการ
สาธารณสุข ๔๐ บางแค)

จัดทำโดย นายอนุสรณ์ แฝงสีคำ

ตำแหน่ง นายช่างโยธาชำนาญงาน
สังกัด กลุ่มงานประมาณราคา ส่วนออกแบบ ๒
สำนักงานออกแบบ สำนักการโยธา

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๔๓
สถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลกรุงเทพมหานคร
สำนักงาน ก.ก.

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

๑. หัวข้อ “ การลดความเหลื่อมล้ำการใช้อาคารทุกระดับ (กรณีศึกษา การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกสำหรับผู้สูงอายุและพิการ อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ บางแค)”

๒. ความสำคัญของการศึกษา / ที่มาของการนำเสนอ

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นแผนยุทธศาสตร์
การพัฒนากรุงเทพมหานครที่จัดทำขึ้นตามฉันทามติ ของประชาชนกรุงเทพมหานคร มากกว่า
๓,๐๐๐ คน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์กรุงเทพ ฯ ๒๕๘๐ เป็นมหานครแห่งเอเชียซึ่งทุกหน่วยงานในสังกัด
กรุงเทพมหานคร ได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ
เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เป้าหมาย โดยคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครและประชาชน
ชาวกรุงเทพมหานครทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบและมีการประกาศใช้โดยประเด็น
ยุทธศาสตร์หรือวิสัยทัศน์ ๗ มิติ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย มหานครปลอดภัยและหุ่น
ตัวต่อวิกฤตการณ์ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความ
เหลื่อมล้ำด้วยการบริการเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน การเชื่อมโยงเมืองที่มีความคล่องตัวและ
ระบบบริการสาธารณะแบบบูรณาการ ส่งเสริมการสร้างเมืองประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การต่อยอด
ความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการเรียนรู้ การสร้างความเป็นมืออาชีพในการบริการ
จัดการมหานคร มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้พิการและ
ผู้ด้อยโอกาสในสังคมหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕)
พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓/๑ กำหนดให้การบริหารราชการต้องเป็นไป เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ โดยการนำนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ
สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์มาดำเนินการให้เกิดผลได้จริง หรือในพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิและ
สวัสดิการที่จะได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิตและส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ในระดับกฎกระทรวง ยังให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ผู้พิการ
ผู้ด้อยโอกาสเช่นเดียวกัน เช่น กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ
หรือ ทูพพลภาพและคนชรา พ.ศ. ๒๕๔๘ กฎกระทรวง กำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์
สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง
และ ใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้น ในทางปฏิบัติพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้
ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ยังไม่เพียงพอต่อการใช้งาน หรือไม่ได้มาตรฐาน

กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายให้ดำเนินการ
ด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส จึงต้อง
ดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่ของกรุงเทพมหานคร เป็นรูปแบบนาร่อง และพัฒนาต่อยอดไปสู่
ที่สาธารณะในกรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึง เพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ได้มีสุขภาพ
ชีวิตที่ดีในระดับหนึ่งและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าเท่าเทียมคนทั่วไป

สำนักงานออกแบบ สำนักการโยธาจึงดำเนินการสำรวจและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ตามมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal
Design) ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ตามหลักการออกแบบ อารยสถาปัตย์เพื่อคนทุกคน

ได้รับความ สะดวก ปลอดภัย เป็นธรรมทั่วถึง และเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตาม แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การลด ความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๓.๑ ผู้สูงอายุ คนพิการ และ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจร และ ตามนโยบายของผู้นำกรุงเทพมหานคร “ กรุงเทพฯ ๖๔ ดี (นโยบาย ๔ มิติ) ” นโยบายที่ ๗ โครงสร้างดี : มีย่านสะดวก มีบ้านน่าอยู่ ข้อที่ ๓๔ ปรับปรุงอาคารสถานที่ ของกรุงเทพมหานคร ตามหลักการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design) และตามนโยบายผู้นำ ๖๒๖ นโยบาย มุ่งสู่กรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่สำหรับทุกคน ข้อที่ ๒๑๕

ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) เขตพื้นที่รับผิดชอบเขตบางแค พื้นที่ รับผิดชอบ ๔๖.๕๕ ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร ตาม MOU ที่ทำกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพ แห่งชาติ (สปสช.) ๑๙๒,๓๔๑ คน แบ่งเป็นชาย ๙๐,๐๑๕ คน หญิง ๑๐๒,๓๔๑ คน

อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นอาคาร คอนกรีตเสริมเหล็ก สูง ๕ ชั้น ชั้นใต้ดิน ๑ ชั้น สิ่งก่อสร้างที่อำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ยังไม่มีและได้มาตรฐานตามหลักการออกแบบอาคาร ตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design)” ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างมาก สำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่มาใช้ บริการและติดต่องานราชการ

ภาพถ่าย : อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค)

๓. วัตถุประสงค์

ปรับปรุงอาคารของกรุงเทพมหานครให้ได้มาตรฐานตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design)” เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่มาใช้บริการหน่วยงานกรุงเทพมหานคร (อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค))

๔. เป้าหมาย

จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design)” สำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการภายในพื้นที่หน่วยงานกรุงเทพมหานคร (อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค)) ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘

๕. แนวคิด / หลักการที่ใช้ในการศึกษา

ความมุ่งหมายของ "อารยสถาปัตย์" (โดย ฤกษ์ชะไล ๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗) อารยสถาปัตย์ (อารยะ/ความเจริญก้าวหน้า+สถาปัตยกรรม) ไม่ใช่แนวคิดเชิงการสงเคราะห์หรือการกุศลแต่เป็นเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาสิทธิความเสมอภาคตามกฎหมาย และกติกาสากลเป็นเรื่องของหน้าที่ที่ทุกคนพึงปฏิบัติ ตามกฎหมาย กติกาสังคมและกติกาลोकยุคใหม่อารยสถาปัตย์ (Friendly Design การออกแบบที่เป็นมิตรกับคนทั้งมวล) หมายถึง การออกแบบ บ้านเรือน ตึก อาคาร ระบบขนส่งมวลชน พื้นที่สาธารณะ รวมความถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้คนทุกวัย ทุกสภาพร่างกาย สามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด คือการออกแบบที่เป็นมิตรกับคนทุกคน เพื่อให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติศาสนา ทุกสภาพร่างกาย สามารถเข้าถึง ใช้ประโยชน์ได้ โดยสะดวกปลอดภัย ทันสมัย เป็นธรรม ทั้งถึง เท่าเทียม หรือการออกแบบที่เจริญก้าวหน้าตามยุคสมัย และตามความจำเป็นของคนทุกวัย ทุกสภาพร่างกายในสังคม ก็ได้เช่นกัน "อารยสถาปัตย์" มุ่งเน้นผลในภาคปฏิบัติและสามารถสื่อสารเข้าถึงผู้คนได้ทุกระดับและที่สำคัญคือว่า "อารยสถาปัตย์" ไม่ใช่แนวคิดเชิงสงเคราะห์ ไม่ใช่เพื่อการกุศล บริจาคทาน หรือเพื่อความเมตตาสงสาร เพราะหากเป็นเช่นนั้น จะส่งผลไม่ทั่วถึงและไม่ยั่งยืนแต่ "อารยสถาปัตย์" เป็นแนวคิดเชิงก้าวหน้า เพื่อการรณรงค์ส่งเสริมสิทธิความเสมอภาคตามกฎหมาย เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำตามกฎหมาย และกติกา สังคม และกติกาลोकยุคใหม่ "อารยสถาปัตย์" เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย คือทุกคนย่อมมีสิทธิ ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน และยังส่งเสริมหลักการสังคมนิยม คือทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุข "อารยสถาปัตย์" เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันในเบื้องต้น ของทุกคนทุกวัย ทุกสภาพร่างกายในสังคมและประเทศชาติ นานาทัศนะ กับคำว่า "อารยสถาปัตย์" (ความเจริญก้าวหน้า+สถาปัตยกรรม)

ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) หรือ สมศ. มีความเห็นว่า "เสนอใช้คำว่า "อารยสถาปัตย์ " โดยกำหนดว่าหมายถึง การออกแบบอาคาร สถานที่และภูมิทัศน์ที่แสดงถึงความเจริญทางจิตใจ โดยคำนึงถึงบุคคลทุกประเภท ทุกเพศทุกวัย และทุกสภาพกาย สามารถเข้าถึงได้ ใช้ประโยชน์ด้วยความสะดวก ปลอดภัยและทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก"

ภาพถ่าย : ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์

อดีตผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

คุณวิเชษฐ์ เกษมทองศรี อดีต รมว.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นว่า "คำว่า อารยสถาปัตย์ในความเห็นผม ดีอยู่แล้วครับ บ่งบอกถึงความเจริญ ความศิวิไลซ์ (civilized) และสิทธิ ของความเท่าเทียม เสมอภาคซึ่ง ประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาต้องดำเนินการไม่ใช่ไปบ่งบอกถึงความสงสารหรือความอนาถ เป็นต้น "

ภาพถ่าย : คุณวิเชษฐ์ เกษมทองศรี
อดีต รมว.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คุณแสงทิพย์ ยิ้มละมัย อดีตหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจ นสพ.ไทยรัฐ เห็นว่า " คำว่าสถาปัตยกรรม ตรงดีส่วนคำว่า อารยสถาปัตย์ อาจเทียบได้กับคำว่าสถาปัตยกรรมที่มีความศิวิไลซ์ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะที่เรียกว่า ทัศนยะจุจาด ซึ่งพวกสถาปนิกใหญ่ ๆ ในบ้านเราชอบใช้คำนี้ กับลักษณะการออกแบบตึกแถวและการยอมให้ติดผ้าใบกันฝนด้านหน้าหรืออื่นๆ ของกทม. ว่าทำให้เกิด ทัศนยะจุจาดนัยตา"

ภาพถ่าย : คุณแสงทิพย์ ยิ้มละมัย
อดีตหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจ นสพ.ไทยรัฐ

อ.มณฑิร บุญตัน ผู้พิการทางสายตา และอดีตสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โพสต์ข้อความลงในกลุ่มไลน์ UDTThailand ว่า " ผมไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับคำว่า "อารยสถาปัตย์" ด้วยตัวของมันเองนะครับ ในทางตรงกันข้ามผมว่าคำนี้ฟังดูดี / เท่ด้วยครับ เพียงแต่ว่า ผมไม่คิดว่าคำนี้ใช้อธิบายคำว่า Universal Design ได้เลย เว้นแต่เราจะยอมการคิดนอกกรอบโดยสิ้นเชิง เช่น แชมพูอารยสถาปัตย์ เว็บไซต์อารยสถาปัตย์ หรืออื่น ๆ อารยสถาปัตย์ซึ่งก็ไม่เชื่อว่า สังคมไทยเข้าใจ เช่นนั้น"

ภาพถ่าย : อ.มณฑิร บุญตัน
ผู้พิการทางสายตา และอดีตสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คุณกฤษณะ ละไล ผู้จัดการโครงการขับเคลื่อน และพัฒนาอารยสถาปัตย์ไทยโดดเด่น ก้าวไกลในเวทีโลก มีความเห็นว่า " ผมคิดว่า อะไรก็ตามที่สร้างความสะดวกปลอดภัย เป็นธรรม ทั้งถึงเท่าเทียมให้คนทุก คน ทุกวัย ทุกสภาพร่างกายทุกความพิการ สามารถเข้าถึงได้ ใช้ประโยชน์ นั่นคืออารยสถาปัตย์ทั้งนั้น ครับ เพราะคำว่า "อารยสถาปัตย์" ในความหมายของผมคือการออกแบบที่เป็นมิตรกับคนทุกคนเป็นการออกแบบที่เจริญก้าวหน้าไปตามยุคตามสมัย และตามความจำเป็นของทุกคนในสังคมครับ และ อารยสถาปัตย์ไม่ได้จำกัดเฉพาะการออกแบบตึกอาคารเท่านั้น แต่ผมคิดว่าอะไรก็ตามที่ทำให้คนทุกคน ทุกวัยทุกสภาพร่างกายเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด สิ่งนั้นล้วนเป็นอารยสถาปัตย์ครับคำว่า อารยสถาปัตย์เป็นการใช้คำเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงความสะดวก ปลอดภัยทันสมัย เป็นธรรม ทั้งถึงเท่าเทียม ครับ"

ภาพถ่าย : คุณกฤษณะ ละไล

ผู้จัดการโครงการขับเคลื่อน และพัฒนาอารยสถาปัตย์ไทยโดดเด่น ก้าวไกลในเวทีโลก

คุณสุเทพ เกษมพรรณี อดีต ผอ.สำนักคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา "เห็นด้วยกับกระบวนการขับเคลื่อนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้แสดงความคิดเห็นได้ผลักดันได้กระตุ้นเตือน ได้ลงมือทำงานบรรลุผลไปได้ระดับหนึ่ง แล้วผมเห็นว่าสิ่งที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้อย่างยั่งยืนรวดเร็วทั้งแผ่นดินก็จะต้องมีการผลักดันเรื่องอายุสถาปत्यไว้ในรัฐธรรมนูญที่กำลังจะร่างต้องรวม พลังกันครับ ทั้งผู้พิการ สตรี คนชรา"

ภาพถ่าย : คุณสุเทพ เกษมพรรณี
อดีต ผอ.สำนักคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา

ดร. อันธิกา สวัสดิ์ศรี นักวิชาการสถาปัตยกรรมเพื่อทุกคน มีความเห็นว่า "การทำงานเพื่อสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมในโลกปัจจุบันนั้นควรมองในกรอบของความเป็นสากลนานาชาติ อาารยประเทศได้ปรับมุมมอง ว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันมาตั้งแต่ยุค ๑๙๖๐-๑๙๗๐ อาคารสถานที่จึงต้องตอบสนองสิทธิพื้นฐานของคนทุกคนอย่างเท่าเทียม การนิยามความหมายของสถาปัตยกรรมที่สร้างความเท่าเทียมมีหลากหลาย เช่น ในอเมริกาที่มองเรื่องสิทธิมนุษยและการพัฒนาเศรษฐกิจต้องไปด้วยกัน จึงพัฒนาสินค้าและ สถาปัตยกรรมภายใต้ชื่อ universal design และ visitability design ในขณะที่อังกฤษมีระบบรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้คำว่า inclusive design เป็นต้นในเอเชีย ประเทศกัวหน่าอย่างญี่ปุ่น ก็ใช้ UD และมีการให้ความหมายในบริบทญี่ปุ่นว่า เป็นงานออกแบบเพื่อสร้างความเท่าเทียมสังเกตว่า ไม่ว่าในประเทศใด ความหมายของงานออกแบบคือ" เพื่อสร้างความเท่าเทียมของมนุษย์"

ภาพถ่าย: ดร. อันธิกา สวัสดิ์ศรี
นักวิชาการสถาปัตยกรรมเพื่อทุกคน

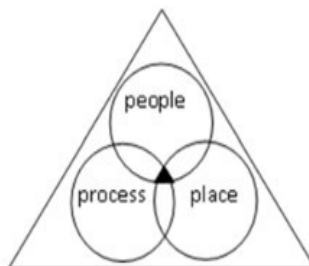
ในแง่การทำงานของสื่อการใช้คำเรียกแทน UD ว่า อารยสถาปัตย์ ทำให้คนทั่วไปจดจำง่ายและสร้าง ความตระหนักต่ออาคารสถานที่ต่างๆที่ต้องคำนึงถึงคนที่มีข้อจำกัด (เห็นได้ชัดในกรณีที่เกิดกรณีพิพาทที่เป็นกระแส) แต่ในขณะเดียวกัน คนที่ทำงานวิชาการ และวิชาชีพ หากเห็นว่าคำอารยสถาปัตย์ยังสื่อถึงความหมายของงานออกแบบเพื่อสร้างความเท่าเทียมไม่ครอบคลุมพอในฐานะนักวิชาการ และนักวิจัย เราก็ต้องทำงานหนักขึ้นเผยแพร่แนวคิดนี้ให้มากขึ้น แต่หากแทน UD ด้วยคำ ว่า สถาปัตยาทร (สถาปัตย์ + เอื้ออาทร) เพียงคำเดียวเสียแล้ว ความหมายของ UD เพื่อสร้างความเท่าเทียมอาจเพี้ยนไปได้ เพราะเมื่อคนหนึ่ง เอื้ออาทรให้อีกคนหนึ่งก็เกิดผู้ให้และผู้รับที่ไม่เท่าเทียมกันทั้งที่หัวใจของ UD หรือ Inclusive design คืองานออกแบบเพื่อสร้างความเท่าเทียมโดยแท้" แนวคิดที่ได้จากการเข้ารับการอบรมการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารเชิงกลยุทธ์ นำมาพิจารณาในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ที่มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ภายในหน่วยงานตาม หลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design) จึงจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการโดยนำหลักการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารจัดการทางกายภาพ โดยใช้หลักการที่สำคัญ ๓ P คือ บุคคล (people) พื้นที่ (place) และกระบวนการ (process) และ การบริหารจัดการ ตามหลักการ PDCA มี ดังนี้

๑. การบริหารจัดการทางกายภาพโดยใช้หลักการที่สำคัญ ๓ P คือ บุคคล (people) พื้นที่ (place) และกระบวนการ (process)

- บุคคล (people) การพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถรับ - ส่ง ทางลาดขึ้นราวจับ รถเข็น เป็นต้น ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) เป็นไปตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design) “

- พื้นที่ (place) การสำรวจพื้นที่ การออกแบบพื้นที่ บริเวณอาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสม/สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อเข้าถึงการได้รับบริการของผู้สูงอายุ ผู้พิการ เช่น ที่จอดรถ ทางลาด ห้องน้ำ เป็นต้น

- กระบวนการ (process) การบริหารงานให้เป็นไปตามขั้นตอนการวางแผนการ ดำเนินงาน ควบคุม กำกับ ดูแล ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ผ่านการพิจารณาตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (ผู้รับจ้าง) ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมงาน ภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น จัดเตรียมเอกสารและจัดทำรูปแบบรายงานการก่อสร้าง กำหนดราคาและจัดทำราคากลาง ขอความเห็นชอบรายงานขอจ้าง ประกาศประกวดราคายื่นเอกสารเสนอราคาอนุมัติจ้าง ขอเงินงวดลงนามในสัญญา ควบคุมการทำงานผู้รับจ้าง ตรวจรับงาน เบิกจ่ายเงิน รายงานให้ผู้บริหารทราบ

(ที่มา: บัณฑิต จุลาสัย และ เสริชย์ โชติพานิช, 2547 (ดัดแปลง))

ปฏิสัมพันธ์องค์ประกอบ 3P

๒. การบริหารจัดการ ตามหลักการ PDCA

- การวางแผน (PLAN) การวางแผน/กำหนดขั้นตอน การสำรวจ การออกแบบ การจัดหา สิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนภายในระยะเวลาที่กำหนด
- การดำเนินงาน (DO) การดำเนินงาน/ลงปฏิบัติงาน ของผู้ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงาน ในแต่ละขั้นตอน ตามระยะเวลาที่กำหนด
- การติดตามประเมินผล (CHECK) โดยการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานที่กำหนด ระยะเวลาตามขั้นตอนให้ติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

จากการนำหลักการ 3P และหลักการ PDCA ทั้ง ๒ ที่ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าสามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ที่มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design) “ เพื่อเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้

(ที่มา: THAIWINNER.COM, 2566 (ดัดแปลง))

วงจร PDCA

๖. แนวทางการดำเนินการ / ระยะเวลา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยมีแนวทางในการดำเนินการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ภายใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ดังนี้

๑. สำนักอนามัยประสานสำนักงานออกแบบ สำนักการโยธา ในการสำรวจจุดที่ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่
๒. สำนักงานออกแบบ สำนักการโยธา ดำเนินการสำรวจพร้อมจัดทำรูปแบบรายงานการก่อสร้างและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดของงานก่อสร้างและปรับปรุงอาคารมีดังนี้

๒.๑ งานรื้อถอนและขนย้าย

๒.๑.๑ งานรื้อถอนทางลาดคนพิการของเดิมออกแล้วก่อสร้างใหม่

๒.๑.๒ งานรื้อถอนห้องน้ำ ห้องน้ำคนพิการ ของเดิมแล้วก่อสร้างใหม่

๒.๒ งานก่อสร้างทางลาดคนพิการ ขนาดกว้าง ๑.๒๐ เมตร ยาว ๒๕.๐๐ เมตร

๒.๓ งานปรับปรุงห้องน้ำชาย จำนวน ๕ ห้อง

๒.๔ งานปรับปรุงห้องน้ำหญิง จำนวน ๕ ห้อง

๒.๕ งานปรับปรุงห้องน้ำคนพิการพร้อมอุปกรณ์ประกอบ จำนวน ๕ ห้อง

๒.๖ ปรับระดับทางลาดเข้าประตูอาคาร จำนวน ๑ แห่ง

๒.๗ ติดตั้งพื้นผิวต่างสัมผัส ชนิดเตือน (Warming Tactile)

๒.๗.๑ บริเวณหน้าห้องน้ำคนพิการ จำนวน ๕ ชุด

๒.๗.๒ บริเวณหน้าบันไดหลัก จำนวน ๕ ชุด

๒.๗.๓ บริเวณหน้าบันไดหนีไฟ จำนวน ๕ ชุด

๒.๗.๔ บริเวณหน้าลิฟต์ จำนวน ๕ ชุด

๒.๗.๕ บริเวณบันไดทางเข้าอาคาร จำนวน ๓ ชุด

๒.๘. จัดทำที่จอดรถคนพิการ จำนวน ๑ จุด

๒.๙. ติดตั้งป้ายแสดงที่จอดรถคนพิการ จำนวน ๑ ชุด

๒.๑๐ จัดทำโต๊ะประชาสัมพันธ์สำหรับผู้ที่นั่งรถเข็น จำนวน ๑ ชุด

๒.๑๑ ติดสติ๊กเกอร์สัญลักษณ์คนพิการที่พื้นอาคาร จำนวน ๑ ชุด

บริเวณที่พักคอยสำหรับคนพิการขนาด ๐.๙๐x๐.๙๐ม.

๒.๑๒ ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณหน้าลิฟต์ ระดับที่คนพิการ จำนวน ๑ ชุด

สามารถสัมผัสได้โดยให้เพิ่มอักษรเบรลล์

๒.๑๓ ติดตั้งป้ายทางลาด (P๑) จำนวน ๑ ชุด

๒.๑๔ ติดตั้งป้ายห้องน้ำ (P๒) จำนวน ๕ ชุด

๒.๑๕ ติดตั้งป้ายแขวนเปดาน (P๓) จำนวน ๕ ชุด

๒.๑๖ ติดตั้งยางกันลื่นขนาด ๑๙๕x๑๕x๕๐ cm จำนวน ๑ ชุด

๒.๑๗ ราวจับทางลาด สแตนเลส ขนาด Ø ๓-๔ ซม. ยาว ๑๕๐ เมตร

พร้อมอักษรเบรลล์ที่ปลายจับ

๓. สำนักอนามัย เสนอขออนุมัติโครงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ

อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ตามที่สำนักงานออกแบบ สำนักโยธา

ดำเนินการสำรวจออกแบบและประมาณราคา

๔. ขออนุมัติจัดสรรงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ณ สำนักอนามัย
๕. การจัดหาผู้รับจ้างตามโครงการ
๖. ควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามรูปแบบและรายการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
และผู้พิการ อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ตามแบบรูปงานก่อสร้าง
๗. เบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้รับจ้างตามโครงการ
๘. รายงานให้ผู้บริหารทราบ

๗. ประโยชน์จากการศึกษา

การสำรวจและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ตามมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design) ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) เพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ภายในหน่วยงาน ตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อคนทุกคน ได้รับความสะดวก ปลอดภัย เป็นธรรมทั่วถึง และเท่าเทียม ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก ในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. ๒๕๔๘ กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือ การจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้น รวมทั้งให้เป็นไปตาม แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การลด ความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๓.๑ ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจรและตามนโยบายของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร “กรุงเทพ ฯ ๙ ดี (นโยบาย ๙ มิติ) ” นโยบายที่ ๗ โครงสร้างดี : มีย่านสะดวก มีบ้านน่าอยู่ ข้อที่ ๓๔ ปรับปรุงอาคารสถานที่ ของกรุงเทพมหานคร ตามหลักการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design) และตามนโยบายผู้ว่า ฯ ๒๒๖ นโยบาย มุ่งสู่กรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่สำหรับทุกคน ข้อที่ ๒๑๕

สำนักการโยธาเป็นหน่วยงานหลักตามตัวชี้วัด และสำนักอนามัย เป็นหน่วยงาน ที่ดำเนินการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ อาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) ภายในปีงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๘ (ตุลาคม ๒๕๖๗ – กันยายน ๒๕๖๘) ซึ่งผู้ที่จะได้ รับประโยชน์จากการดำเนินงานจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ ให้เป็นไป ตามตัวชี้วัดที่กำหนด ดังนี้

๑. ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ที่มารับบริการภายในอาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) มีความพึงพอใจในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ

๒. ภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงาน ภายใต้นโยบายของกรุงเทพมหานคร

๘. งบประมาณ

งบประมาณในการดำเนินการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษาอาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ (บางแค) จำนวนเงิน ๔,๐๖๙,๐๐๐.- บาท (สี่ล้านหกหมื่นเก้าพันบาทถ้วน)

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) และหรือระดับผลลัพธ์ (Outcome)

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย	ประเภทตัวชี้วัด	วิธีการคำนวณ/เครื่องมือในการใช้วัด	ระยะเวลา
ร้อยละความสำเร็จของการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ	ร้อยละ ๑๐๐	ผลผลิต	- มีสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ตามแบบมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวก (Design) - รายงานของผู้ควบคุมเสนอต่อผู้บริหารทราบ	- ๑ ปี
ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ	ร้อยละ ๘๐	ผลลัพธ์	- แบบสอบถามความพึงพอใจ หรือสัมภาษณ์	- ช่วงเวลาหลังจากการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการใช้บริการ ณ ศูนย์ ฯ ๔๐

๙.๒ วิธีการ / เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)

- การประเมินผลโครงการ ประเมินผลจากความสำเร็จในการดำเนินการปรับปรุงแล้วเสร็จตามรูปแบบที่กำหนด และจัดทำสรุปผลการดำเนินการเสนอผู้บริหารทราบ

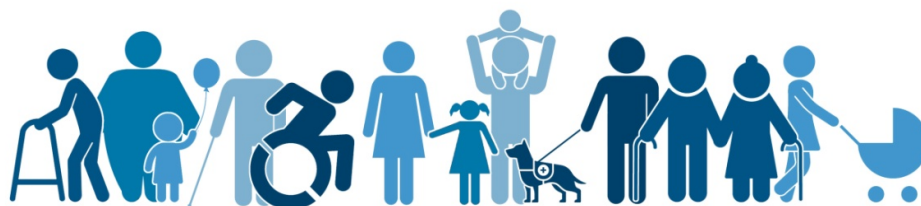
๑๐. ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานตามหลักการออกแบบ “อารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อคนทุกคน ได้รับความสะดวก ปลอดภัย เป็นธรรมทั่วถึง และเท่าเทียม ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. ๒๕๔๘ กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. ๒๕๕๕

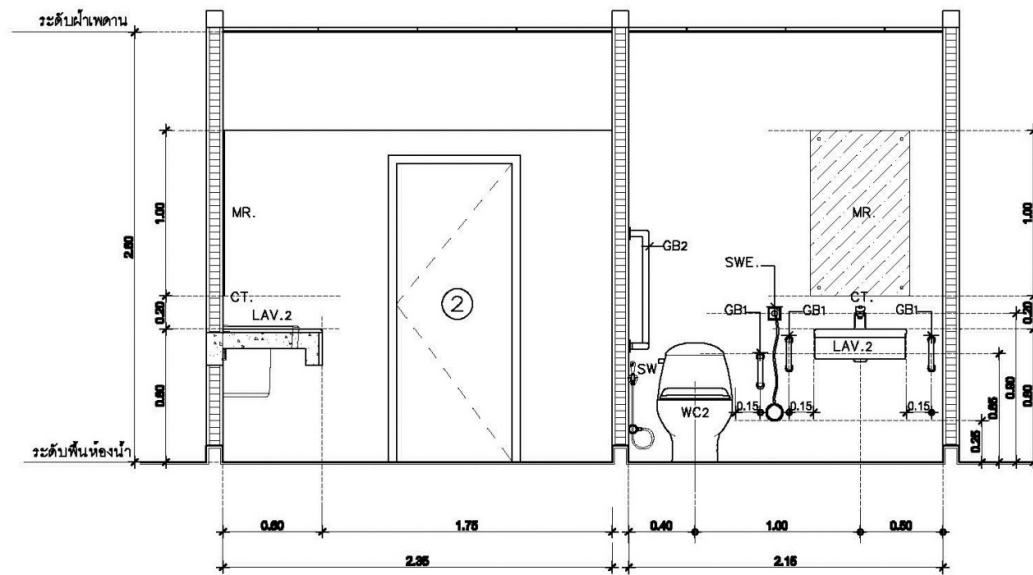
ซึ่งในอนาคตข้างหน้าการเข้าถึงของการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ หรือ ผู้พิการ ตามที่ได้พิจารณาแล้ว เห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

๑. กรณีที่ผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่มาติดต่อรับบริการ ณ หน่วยงานของ กรุงเทพมหานคร โดยลำพัง ไม่มีญาติหรือผู้ร่วมเดินทางมาด้วย สิ่งสมควรให้มีการเพิ่มเติม เช่น รวบรวมตามข้างผนังเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุหรือผู้พิการ สามารถยึดเกาะเดินช่วยเหลือตนเองได้

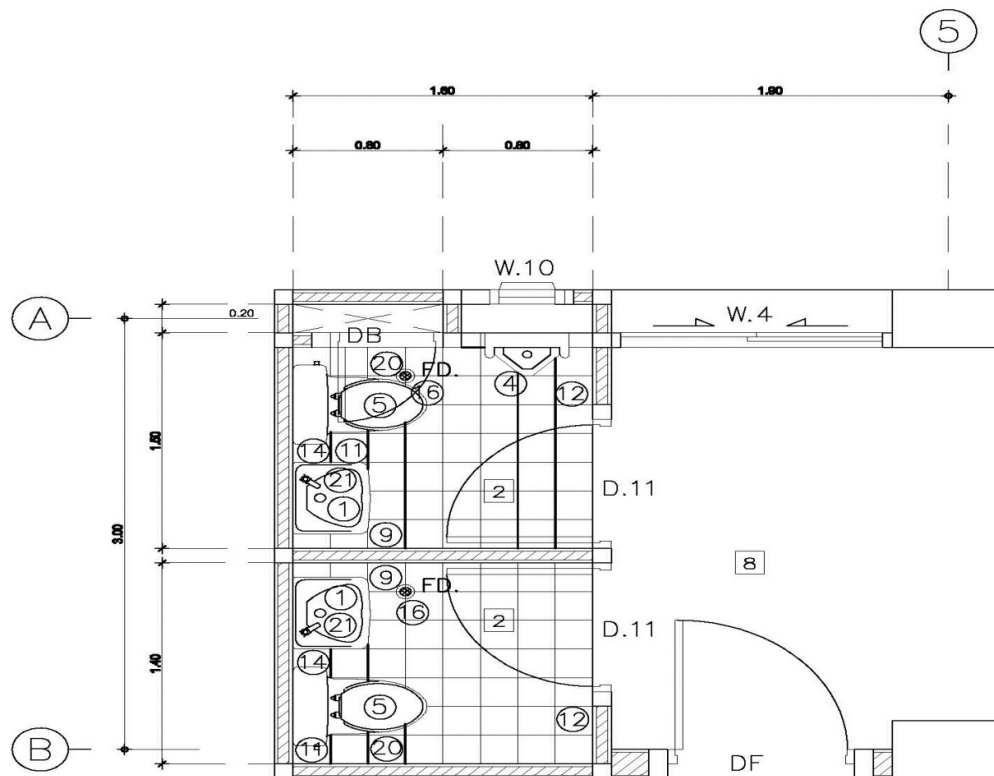
๒. กรณีที่ต้องการติดต่อราชการที่อยู่บริเวณ ชั้น ๒ หรือ ชั้น ๓ ของอาคารควร ออกแบบให้มีลิฟต์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ก็เป็นสิ่งสำคัญ

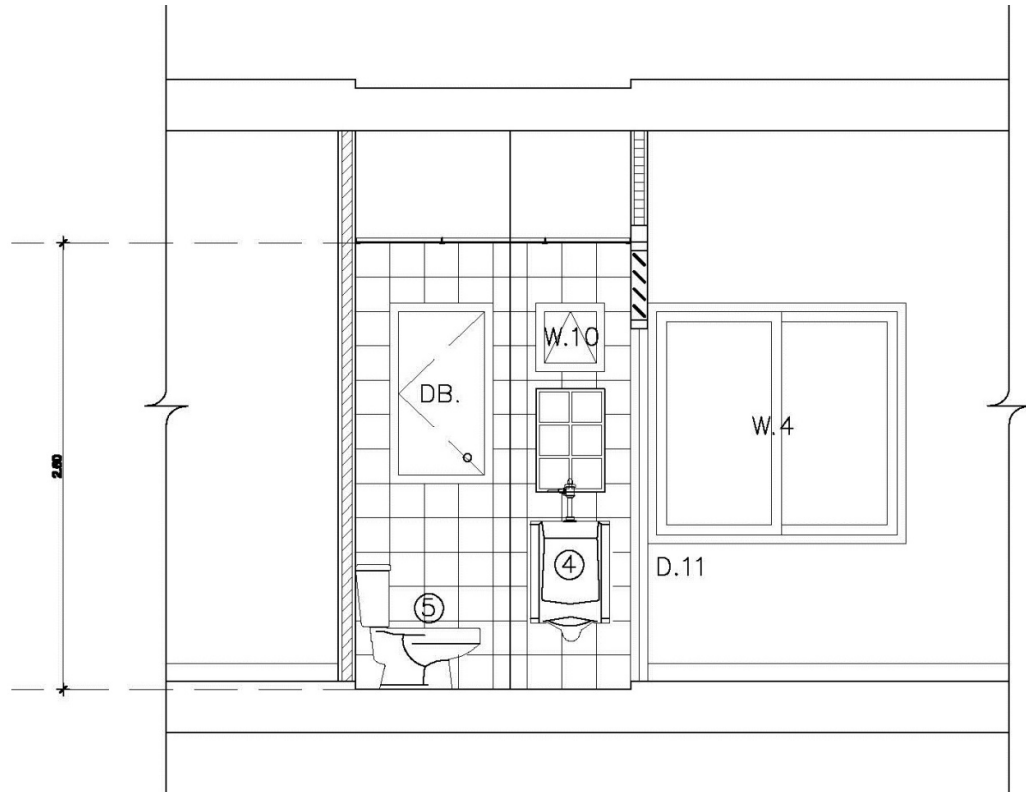
ภาคผนวก

รูปตัดห้องน้ำคนพิการและห้องน้ำหญิง

แปลนห้องน้ำชาย

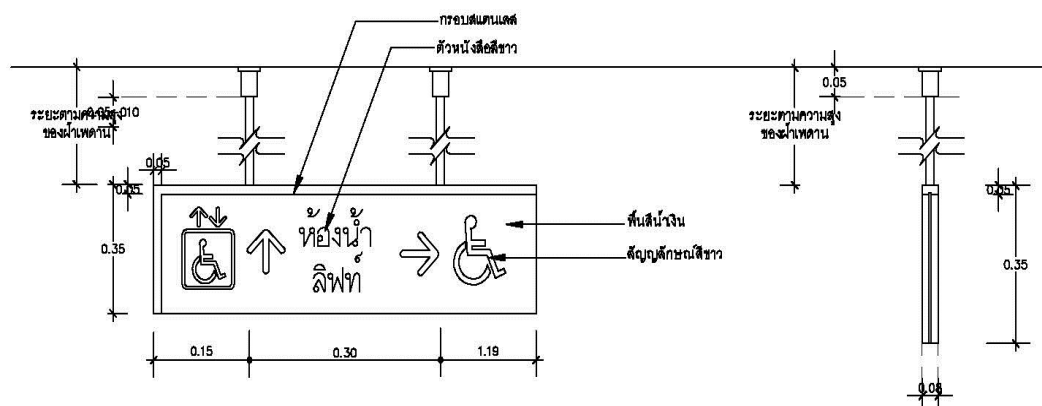
รูปตัดห้องน้ำชาย

แบบมาตรฐานถึงอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ

รูปด้านหน้า ป้ายทางลาด P1

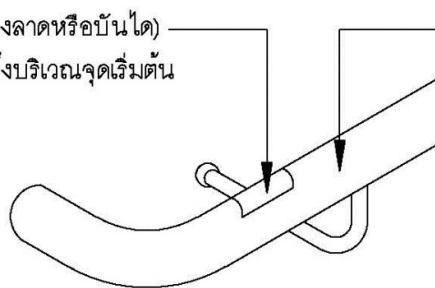
รูปด้านหน้า ป้ายทางลาด P2

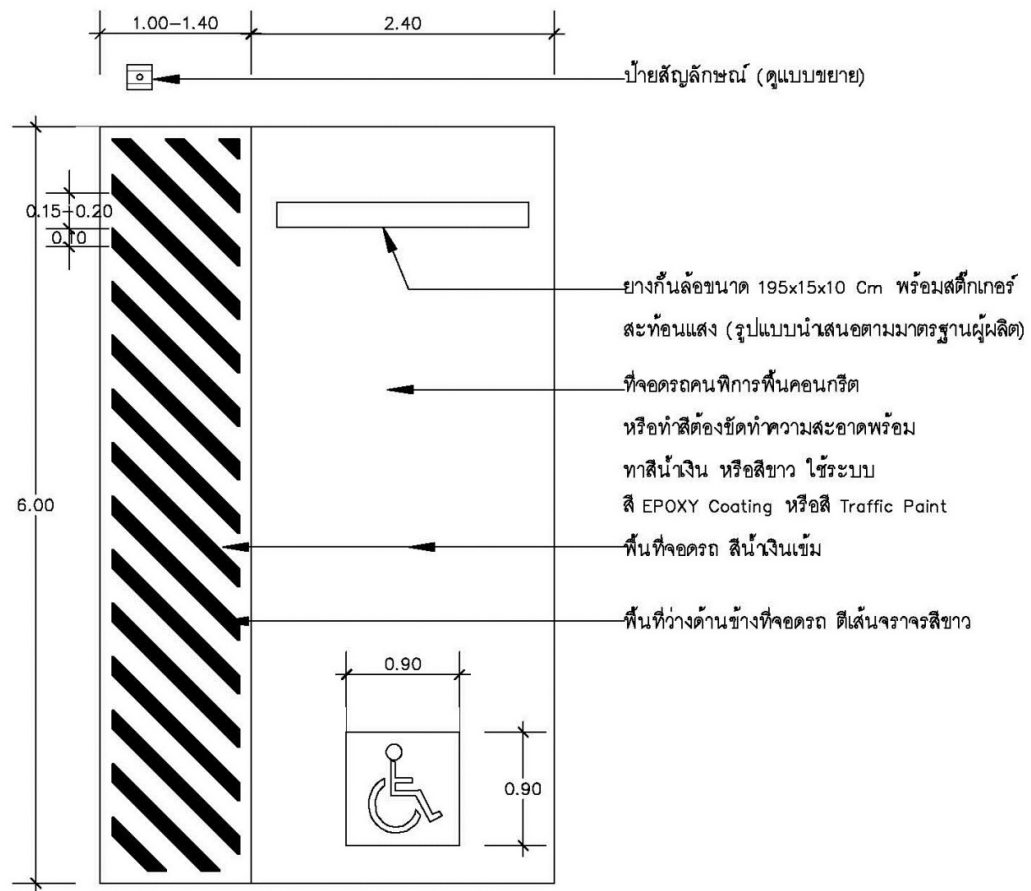
รูปด้านป้ายแขวนเพดานสัญลักษณ์บอกทาง P3

รูปตัดป้ายแขวนเพดาน

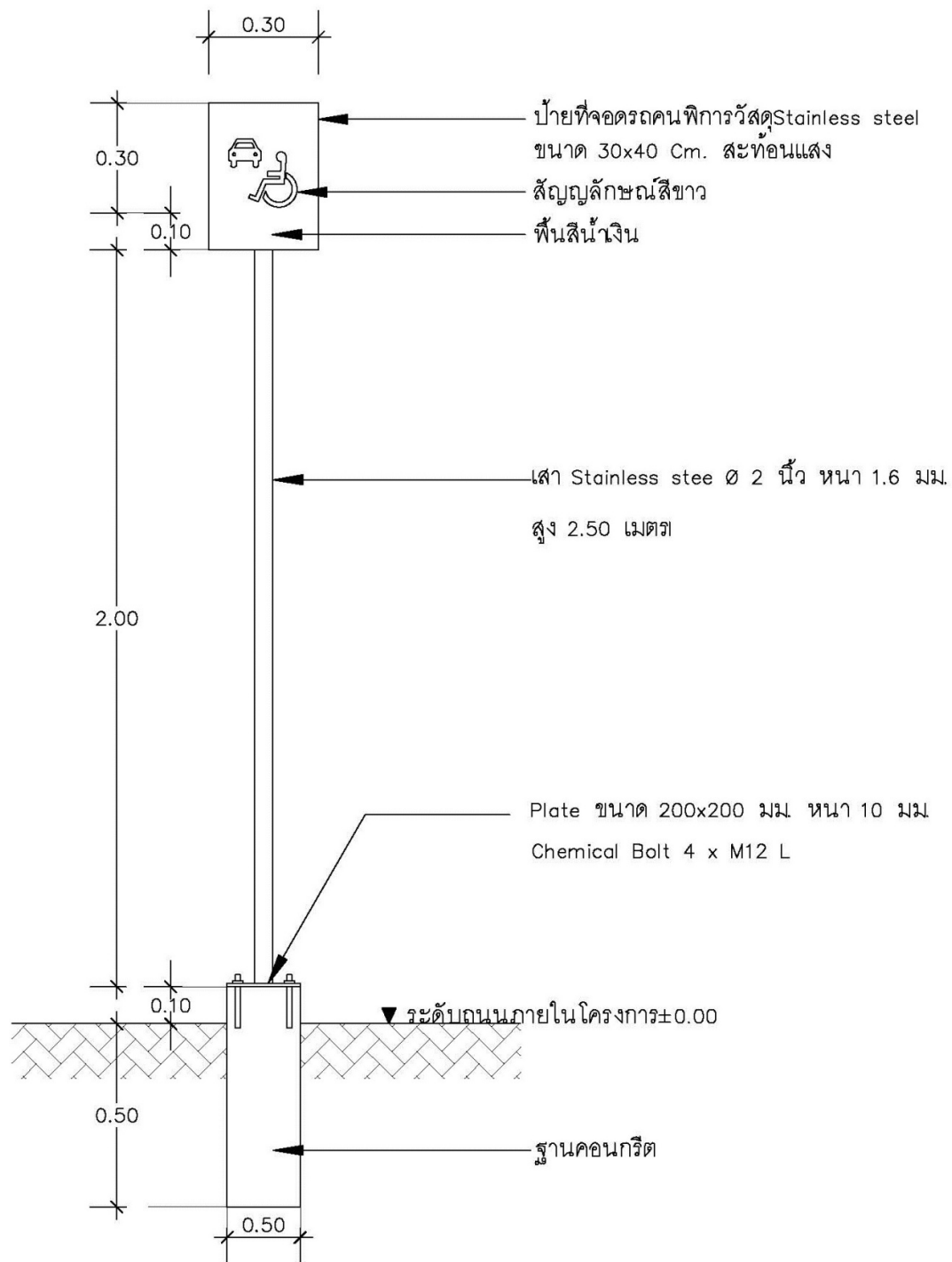
แผ่นอักษรเบรลล์ (สิ้นสุดทางลาดหรือบันได)
บอกขึ้นของพื้นอาคาร (ติดตั้งบริเวณจุดเริ่มต้น
และปลายราวบันได)

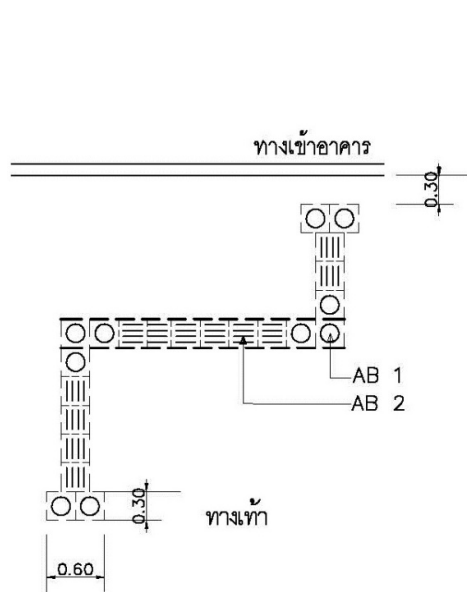
แบบขยายการติดแผ่นอักษร BRAILLE ที่ราวบันไดและทางลาด

แบบที่จอดรถคนพิการ

แบบป้ายที่จอดรถคนพิการ

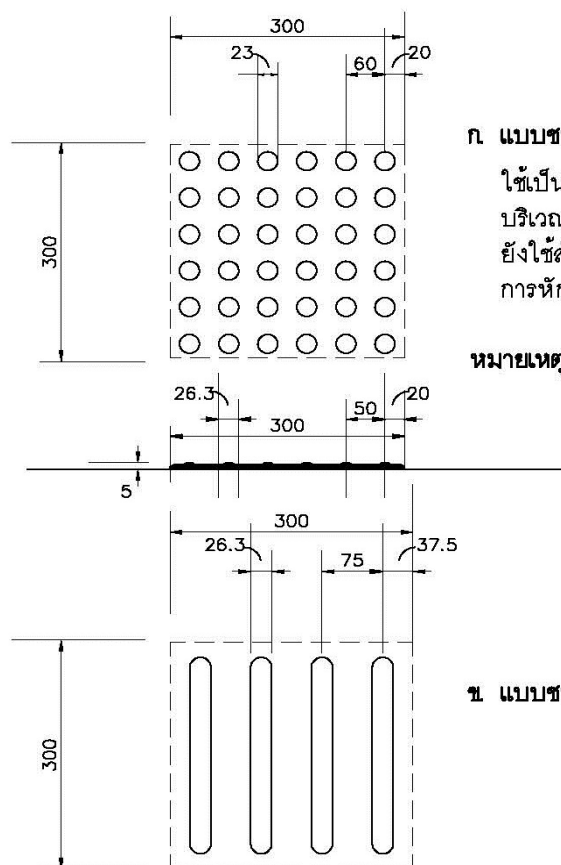
ข้อแนะนำ

- ใช้พื้นผิวต่างสัมผัสชนิดเตือนเขตรามิคสำหรับภายนอกอาคาร และชนิดผิวต่างสัมผัสสแตนเลสสำหรับภายในอาคาร
- ผิวต่างสัมผัสชนิดเตือนแบบปุ่มนูน (AB1) ใช้เป็นสัญลักษณ์เตือนให้ระวังสิ่งกีดขวาง ทางลาดระดับ ทางเลี้ยว หรือทางแยก
- ผิวต่างสัมผัสชนิดเตือนแบบเส้นนูน (AB2) ใช้เป็นสัญลักษณ์บอกทางเดินได้

บริเวณที่ควรติดตั้งผิวต่างสัมผัสชนิดเตือน

- ก่อนถึงทางเข้า-ออกจากอาคาร 0.30 ม.
- ก่อนถึงทางขึ้น-ลงบันได, ทางลาด หรือพื้นต่างระดับ 0.30 ม.
- ก่อนถึงทางจราจร
- ทางเข้า-ออกสถานีขนส่ง
- สถานที่สาธารณะที่มีพื้นต่างระดับ

แบบแสดงการวางผิวต่างสัมผัสชนิดเตือน สำหรับคนพิการทางสายตา

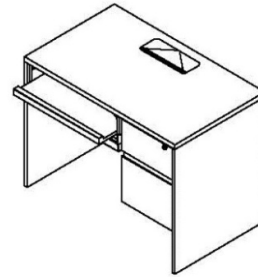
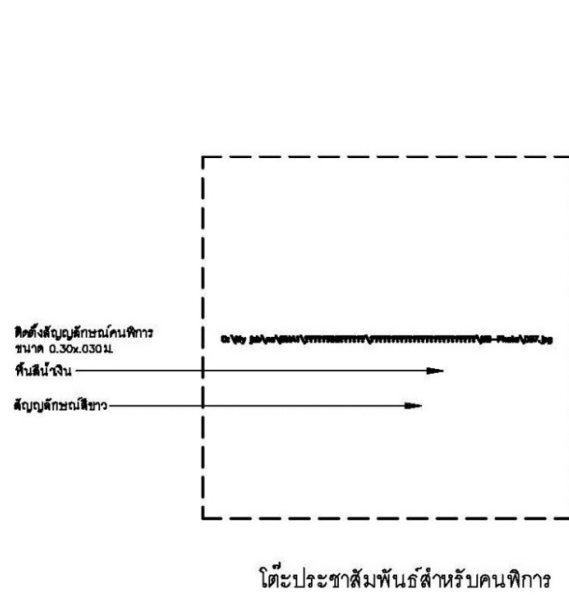
ก. แบบชนิดปุ่มนูนเขตรามิค และปุ่มนูนสแตนเลส (AB1)

ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการเตือน บริเวณที่มีสิ่งกีดขวาง บริเวณจุดรับ-ส่ง หรือบริเวณอันตราย นอกจากนี้ ยังใช้สำหรับการบอกทิศทาง และการเตือนบริเวณที่มีการหักมุม หรือบริเวณที่มีทางแยก

หมายเหตุ - ระยะเป็นมิลลิเมตร

ข. แบบชนิดปุ่มนูนเขตรามิค และปุ่มนูนสแตนเลส (AB2)

แบบแสดงการวางผิวต่างสัมผัสชนิดเตือนจากทางเท้าเข้าสู่อาคาร

ประเภท : โต๊ะประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการ
ขนาด : กว้าง 1000 x ลึก 800 x สูง 700-750 มม.
TOP
ไม้ PARTICLE BOARD หนา 25 มม. เคลือบผิว MELAMINE RESIN FILM
OUTLET
FLIP TOP W300 D120 มม. พร้อมกล่องไฟ
ขา
ไม้ PARTICLE BOARD หนา 19 มม. เคลือบผิว MELAMINE RESIN FILM
บังตา
ไม้ PARTICLE BOARD หนา 16 มม. เคลือบผิว MELAMINE RESIN FILM
รูANGING
โครง
ไม้ PARTICLE BOARD หนา 16 มม. เคลือบผิว MELAMINE RESIN FILM
หน้าบาน
ไม้ PARTICLE BOARD หนา 19 มม. เคลือบผิว MELAMINE RESIN FILM
มือจับ บังโมเมนต์กันลื่น EPOXY
ภายในมีถาดด้านล่างพลาสติก
ถาดวาง KEYBOARD พร้อมสายเคเบิล
ที่แขวน CPU ตามมาตรฐานผู้ผลิต

แบบป้ายประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการ

แบบโต๊ะประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการ